

Голубов Артем Євгенович,

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник,

доцент кафедри права

(Національний аерокосмічний університет імені М. Є. Жуковського

«Харківський авіаційний інститут», м. Харків)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8608-4206>

РОЛЬ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИХ НОРМ У ДІЯЛЬНОСТІ СУДУ В КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

У статті досліджено питання ролі морально-етичних норм у діяльності суду в кримінальному судочинстві, а також їх впливу на зміст процесуальної діяльності й результати відправлення правосуддя в кримінальному провадженні. Обґрунтовується думка, що поряд із дотриманням визначених у законі засад судочинства дотримання морально-етичних норм суддями забезпечує повагу й довіру до суду та результатів його діяльності. Звертається увага, що морально-етичні норми є підґрунтям формування засад кримінального судочинства та відображаються у їх змісті. Вказується, що подальше впровадження морально-етичних норм у кримінальне судочинство завдяки їх правовому опосередкуванню як його засад є засобом забезпечення доброчесності суддів та умовою зміцнення довіри суспільства до здійснюваного ними кримінального судочинства й ухвалюваних у процесі відправлення правосуддя судових рішень.

Ключові слова: міжнародно-правові стандарти, судова влада, судочинство, правосуддя, морально-етичні норми, принципи права, засади судочинства, професійна етика, доброчесність, справедливість.

Постановка проблеми. Становлення України як демократичної, соціальної та правової держави неможливе без функціонування незалежних і безсторонніх судів. Цей елемент є одним із складових верховенства права [1, с. 28]. При цьому як діяльність судді, так і процедури здійснення кримінального судочинства, ухвалені судами рішення повинні не тільки базуватися й відповідати нормам чинного законодавства. Завдяки ним повинні втілюватися в життя усталені в суспільстві уявлення про законність, справедливість, рівність, свободу, гідність. Вказується, що такі вищі моральні цінності, як добро, благо, у структурі природно-правової концептуальної схеми конкретизуються у правові ідеали справедливості, рівності, свободи [2, с. 28]. Отже, реалізація цих ідеалів має не тільки правовий, а й морально-етичний вимір. Але звертається увага на ту обставину, що основна проблема, яка поки що залишається, – це усвідомлення важливості дотримання правил етичної поведінки самими представниками судової гілки влади [3, с. 200]. Адже недотримання суддями морально-етичних засад у їх діяльності, на жаль, має негативні наслідки, насамперед це втрата довіри до судової влади та правосуддя. Зазначається, що в умовах сучасної української дійсності, коли у громадян виникають серйозні сумніви щодо об'єктивності й безсторонності суддів, потрібно посилювати авторитет судової влади [4, с. 55]. Тож актуальним завданням юридичної науки є подальше опрацювання питання імплементації морально-етичних засад як основи здійснення правосуддя та підґрунтя діяльності судді в кримінальному провадженні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У правовій науці окремим питанням функціонування суду,

морально-етичних засад здійснення судочинства присвячували свої дослідження такі вчені, як В. С. Бігун, В. І. Борисов, В. Д. Бринцев, В. В. Городовенко, Ю. М. Грошовий, В. С. Зеленецький, Р. О. Куйбіда, І. Є. Марочкін, Л. М. Москвич, Л. П. Нестерчук, О. О. Овсяннікова, Н. М. Сенченко, В. В. Сердюк і багато інших. Незважаючи на змістовне розкриття окремих аспектів цієї проблематики науковцями, як свідчить аналіз сучасного стану функціонування судової системи України, питання морально-етичних засад здійснення судочинства, доброчесності суддів, ухвалення законних і справедливих судових рішень не втрачають свого значення.

Метою статті є виявлення ролі морально-етичних норм у діяльності суду в кримінальному судочинстві й опрацювання пропозицій щодо їх подальшого втілення як його ідеологічної основи та змістовної складової. Ця мета обумовлює постановку таких завдань: уточнення соціальної ролі суду, виявлення місця морально-етичних норм у формуванні процесуальних норм, визначення ролі правових форм їх закріплення, встановлення значення морально-етичних норм у забезпеченні незалежності, неупередженості, доброчесності суддів та ухваленні законного і справедливого судового рішення.

Виклад основного матеріалу. Діяльність судової влади спрямована на забезпечення кожному права на справедливий суд та повагу до інших прав і свобод (ст. 2 Закону України «Про судоустрій та статус судів»). Це створює умови для ствердження в суспільстві справедливості й підтримання законності. Як відзначають науковці, суди є та сприймаються такими широким

загалом як належний форум для встановлення юридичних прав і обов'язків та вирішення пов'язаних із цим спорів [5, с. 380], а суспільний сенс діяльності суду як специфічного соціального інституту полягає у захисті й регулюванні правових відносин шляхом неухильного дотримання законності [6, с. 182]. У цьому знаходить своє відображення соціальне призначення цього органу державної влади. Саме тому діяльність суду з огляду на таку важливу її роль у житті людини, суспільства, держави повинна бути всебічно та змістовно врегульована відповідним законодавством, зокрема процесуальним. Науковці характеризують норми процесуального права як такі, що регламентують правові процедури під час вирішення спорів або визначення відповідальності за правопорушення [7, с. 54]. Тобто процесуальне право як правова основа діяльності суду визначає зміст і характер його дій щодо вирішення за участю сторін кримінального провадження певної правової ситуації, чим узгоджує правові відносини зі змістом відповідної норми права.

Але поряд із цим здійснювана судом кримінальна процесуальна діяльність має ґрунтуватися на таких засадах і здійснюватися у такий спосіб та в таких формах, які б забезпечували довіру як учасників судового провадження, так і широкого загалу до суду й судових рішень. Погодимося, що саме бездоганна поведінка в очах громадськості має сприяти формуванню довіри як до окремого судді, так і до судової влади загалом [3, с. 196]. Л. М. Москвич також слушно зауважено, що суддя – це немов би еталонний громадянин держави, у якому віддзеркалилася система суспільних цінностей, і під час виконання своїх повноважень йому належить уникати всього, що викликає сумнів у його об'єктивності, справедливості й безсторонності [8, с. 228]. Ці засади не тільки відображують об'єктивні закономірності держави і права, а й характеризують спосіб регулювання суспільних відносин. Учені звертають увагу, що особливу роль у формуванні принципів права відіграє мораль, а специфіка моральних норм проявляється у їх важливій властивості: універсальності, наявності в будь-яких суспільних відносинах, у тому числі й правових, до того ж одна з найважливіших моральних категорій – справедливість – водночас є і категорією юридичною [9, с. 7–8].

Отже, цілком допустим є погляд на діяльність суду, суддів саме з позиції необхідності дотримання, виконання й використання під час відправлення правосуддя не тільки «букви» закону, а і його «духу». Останній є відображенням ідей добра, честі та гідності, чесноті, совісті та добропорядності, справедливості тощо. Невипадково науковці зауважують, що до зовнішніх функцій судової системи слід віднести виховну функцію [8, с. 58–59], де виховний вплив судового процесу передбачає і моральне виховання, що досягається значною мірою бездоганним дотриманням у судовому розгляді моральних норм суддями і всіма професійними учасниками кримінального судочинства [10, с. 214]. І, мабуть, саме тому в преамбулі Бангалорських принципів поведінки суддів вказується, що довіра суспільства до судової системи, а також до авторитету судової системи в питаннях моралі, чесності й непідкупності судових органів посідає першочергове місце в сучасному демократичному суспільстві [11]. Це додатково вказує на роль і значення моралі та відповідних норм в організації та здійсненні судочинства.

Тому звернемо увагу на те, що, зокрема, у сфері кримінального судочинства дії суду можуть сприймати не

тільки як його діяльність, врегульовану нормами кримінального процесуального права. Виходячи з наведеного вище щодо зв'язку моралі та права, впливу моралі на визначення змісту правових засад, а також беручи до уваги соціальну сутність (форма ствердження справедливості) та призначення (засіб вирішення спорів) судової влади, діяльність судів можна характеризувати не тільки як суто правове явище. О. Б. Загурський зауважує, що здійснення правосуддя – діяльність не тільки юридична, вона має яскраво виражений моральний характер, моральну спрямованість, а в її основі, крім правових приписів, лежать глибокі етичні принципи, які певною мірою визначають весь устрій кримінального судочинства, зміст його конкретних норм та інститутів, взаємовідносини, які виникають між учасникам і процесу [12, с. 189]. Тому діяльність суду можна характеризувати як різновид соціальної діяльності відповідних організаційних утворень (судів), а також як соціальні акти поведінки відповідних осіб (суддів, працівників апарату судів). Зокрема, правосуддя визначають як свідому, цілеспрямовану діяльність суддів, які вступають у складні взаємини з учасниками судочинства та розв'язують соціальні конфлікти, де саме судовою системою, що функціонує на принципах законності та справедливості, здатна внести в суспільство громадську злагоду, забезпечити гарантії прав і свобод особистості, моральних начал у житті [13, с. 183]. Ця позиція характеризує соціальну природу та роль суду в суспільному житті.

Погоджуючись із такою характеристикою діяльності суду та беручи до уваги наведені вище рядки з Бангалорських принципів поведінки суддів, відмітимо, що основу такого соціального зрізу правосуддя або соціальної площини здійснення судочинства утворюють відповідні моральні витоки, бо основна суспільна функція моралі, яка визначає специфіку її соціального буття, – це функція регуляції людської поведінки та міжлюдських стосунків [14, с. 24]. Так, суд можна розглядати як частину механізму впорядкування суспільних відносин, який, хоча і створюється державою, але призначений для вирішення суперечок між членами суспільства з приводу суспільних відносин, що виникли між ними. Погодимося з Л. М. Москвич, що моральна складова професійної діяльності носія судової влади пов'язана з виконанням соціальної функції щодо відновлення справедливості, захисту прав та свобод людини і громадянина [8, с. 198]. Тому діяльність суду, суддів має узгоджуватися з тими засадами, ідеалами та цінностями, які притаманні суспільству, визначають зміст і характер поведінки його суб'єктів і відносин між ними. Адже в основі формування поведінки особи, груп осіб та їх спільнот лежать певні соціальні цінності, які притаманні конкретному суспільству й відображують загальний рівень його розвитку та тих індивідів, усталеності, визнання та сприйняття, а також дотримання тих чи інших цінностей та ціннісних орієнтирів окремими індивідами та суспільством загалом визначаються зміст і характер їх соціальної поведінки, а отже, і її результати. Звернуто увагу, що соціальна активність характеризується не тільки усвідомленням і прийняттям інтересів суспільства та певних спільнот, а й готовністю та вмінням реалізовувати ці інтереси, активною діяльністю самостійного суб'єкта [15, с. 249]. Тож зазначимо, що певні цінності та ціннісні орієнтири, наприклад відповідні морально-етичні норми, за умови їх визнання та втілення в суспільне життя, відображення їх у свідомості особи, прийняття нею здатні або

сприяти дотриманню цих норм, наприклад, сприяючи розвитку демократичної держави та громадянського суспільства, або стати передумовою стану аномії. Тому хто, як не суд, судді, мають бути насамперед носіями морально-етичних норм та їх дотримуватися. Погодилося з думкою, що лише високопрофесійна, моральна, етична поведінка судді здатна викликати повагу до суду й забезпечити впевненість учасників судового процесу та відвідувачів суду в неупереджених результатах розгляду справи [3, с. 197].

Отже, визначаючи важливе значення морально-етичних норм у формуванні правових норм, надаючи їм належне як основі міжлюдських стосунків, зокрема у сфері кримінального судочинства, не можна не вказати на них і як на основу формування основних засад кримінального судочинства та взагалі підґрунтя здійснення кримінального провадження. І якщо вони прямо не знаходять своє закріплення в системі засад кримінального провадження, то поза усіляким сумнівом вони відображаються у їх змісті. Адже кримінальне провадження можна характеризувати, як було вказано вище, як особливу форму міжособистісної взаємодії під час вирішення соціальних конфліктів. Зокрема, йдеться про такі засади кримінального провадження, як верховенство права, законність, рівність перед законом і судом, повага до людської гідності, презумпція невинуватості та забезпечення доведеності вини, забезпечення права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності тощо. Відповідні морально-етичні норми враховуються і під час вирішення питань застосування заходів забезпечення кримінального провадження, запобіжних заходів тощо.

Наведене також дає підстави для визначення морально-етичних норм як критеріїв оцінювання судових рішень з позиції їх справедливості, забезпечення рівності прав і свобод сторін судового розгляду та дотримання їх гідності. Етичні вимоги до поведінки судді, відмічає О. Овсяннікова, є сукупністю моральних правил поведінки судді, за допомогою яких можна оцінити його дії з погляду таких цінностей, як справедливість, сумлінність, гідність, людяність тощо [3, с. 196]. Так, підставами скасування судового рішення є неповнота судового розгляду, яка стала на заваді ухваленню законного, обґрунтованого та справедливого судового рішення (ст. 410 КПК України), а також невідповідність призначеного судом покарання ступеню тяжкості кримінального правопорушення та особі обвинуваченого, яке за своїм видом чи розміром є явно несправедливим через м'якість або через суворість (ст. 414 КПК України).

Таке значення вказаних норм обумовлює необхідність їх врахування та відображення у формально визначених порядках і процедурах відправлення правосуддя, тобто в нормах кримінального процесуального права. Учені відмічають, що та обставина, що кримінальне судочинство має не тільки правовий, але й моральний аспект, пронизане етичними основами, викликає необхідність суворого дотримання етичних правил, які в сукупності становлять предмет судової етики [12, с. 189]. Але не менш важливим є відображення вказаних морально-етичних засад в актах, якими регламентується статус, особливості формування та діяльності судової влади, а також безпосередньо умови доступу осіб до посади судді та здійснення судьями правосуддя. Як вказується, для сумлінного і професійного виконання суддівського обов'язку найважливіше значення мають високий професіоналізм і загальна

культура, а також розуміння судьями сутності суддівської незалежності, свого призначення, ролі й місця в системі правосуддя [10, с. 213]. Це відбувається шляхом закріплення морально-етичних норм у текстах нормативно-правових актів, насамперед міжнародно-правових актів, які визначають стандарти діяльності суду й етичні вимоги до їх професійної діяльності. Відмічається, що стандарти етичної поведінки суддів містяться в численних міжнародно-правових актах, які ухвалені уповноваженими органами чи інституціями міжнародних універсальних (ООН) або регіональних (передусім Рада Європи, Європейський Союз) організацій, а також міжнародними професійними асоціаціями суддів [3, с. 197]. Так, до основних універсальних міжнародних стандартів діяльності суддів належать: Основні принципи незалежності судових органів, Бангалорські принципи поведінки суддів, Загальна (універсальна) хартія судді, Монреальська універсальна декларація про незалежність правосуддя, Європейська хартія про статус суддів, Європейський статут судді тощо. Зокрема, у п. 10 Основних принципів незалежності судових органів прямо визначено вимогу, що особи, відібрані для судових посад, повинні мати високі моральні якості та здібності, а також відповідну кваліфікацію в галузі права. Також до числа таких актів варто віднести відповідні етичні кодекси, зокрема Кодекс суддівської етики, затверджений рішенням XX чергового з'їзду суддів України 18.09.2024.

Відмітимо, що аналіз вказаних міжнародно-правових актів засвідчує, що одними з основних об'єктів забезпечення або явищем, яке формується внаслідок дотримання судьями морально-етичних норм, є незалежність, неупередженість, доброчесність суддів у процесі здійснення судочинства. Погодилося з думкою, що однією з формальних умов об'єктивної неупередженості судді є вимога додержання етичних засад їх діяльності [8, с. 182]. І як результат – ухвалення законного та справедливого судового рішення. Як відмічає Венеційська комісія, судівництво має бути незалежним і безстороннім, де незалежність означає, що судівництво є вільним від зовнішнього тиску, а безсторонність означає, що судівництво не справляє враження, що воно є неупередженим стосовно результату конкретної справи [1, с. 31–32]. Вважаємо, що ці характеристики, безумовно, базуються на відповідних морально-етичних нормах. Погодилося з Л. П. Нестерчук, що судді реалізують моральний обов'язок об'єктивно, неупереджено досліджувати справу, установити істину і справедливо її розглянути [10, с. 214]. Із цього приводу науковці відмічають, що складовою європейської правової традиції є визнання нерозривного зв'язку права і справедливості, а також судочинства і справедливості, де додержання вимог справедливості у здійсненні судочинства характеризує його як правосуддя [6, с. 14]. І тому дотримання судьями під час відправлення правосуддя морально-етичних норм можна розглядати як умову ухвалення законного та справедливого судового рішення, а також критерій оцінки відповідності такої особи високому званню судді. Зокрема, досліджуючи питання морально-етичних та інших засад оцінювання роботи судів, науковці акцентують увагу на тісному взаємозв'язку правосуддя з мораллю, а також наголошують, що саме морально-етичні засади оцінки роботи судів виступають первинними та системоутворювальними щодо організаційних і правових засад [16, с. 143, 148]. Визнання цього факту знаходить своє відображення в певних актах. Зокрема, у виданні «Системи

оцінювання роботи суду в Україні», затвердженого рішенням Ради суддів України від 02.04.2015 № 28, а також у Методології оцінювання відповідності кандидата на зайняття посади члена Вищої ради правосуддя та членів Вищої ради правосуддя», затвердженої рішенням Етичної ради 09.12.2021 № 5. Це свідчить про актуальність і важливість питань імплементації морально-етичних норм як засад діяльності суддів та засобу забезпечення панування верховенства права. Погодилося з Л. М. Москвич, що принцип верховенства права ґрунтується на моральному баченні належного суду й оцінює правові норми з погляду того, наскільки вони дають можливість досягти поставлених перед судовою системою цілей [8, с. 43], а саме – забезпечити кожному право на справедливий суд та повагу до інших прав і свобод людини – найвищої соціальної цінності.

Висновки. Морально-етичні норми за характером і ступенем свого впливу на зміст та наслідки кримінальної процесуальної діяльності суду, судді можуть бути визнані засадами здійснення кримінального судочинства. Саме тому існує потреба в подальшому нормативному їх оформленні як критерію професійної етики й вимог до доброчесності, правосвідомості та

правової культури як майбутніх, так і нинішніх суддів. Отже, потребують подальшого впровадження в зміст правового регулювання кримінальної процесуальної діяльності вимоги професійної етики та доброчесності як безпосередні форми та засоби здійснення учасниками судового розгляду міжособистісної взаємодії під час вирішення відповідного соціального конфлікту (правового спору). Вбачається, що подальше включення морально-етичних норм у кримінальне судочинство завдяки їх правовому опосередкуванню як ідеологічної основи та змістовної складової його засад є засобом забезпечення доброчесності суддів та умовою зміцнення довіри суспільства до здійснюваного ними кримінального судочинства й ухвалюваних за результатами відправлення правосуддя законних і справедливих судових рішень. Реалізація такого підходу та вжиття відповідних заходів у цій сфері щодо здійснення національного кримінального судочинства на ґрунті морально-етичних норм є одним із чинників розбудови України як демократичної, соціальної та правової держави, де кожному забезпечено право на справедливий суд та повагу до інших прав і свобод людини.

Список використаних джерел

1. Доповідь про правовладдя. Європейська комісія «За демократію через право» (Венеційська комісія). *Право України*. 2019. № 11. С. 14–38.
2. Васильченко О. П. Рівність людей та свобода і справедливість: питання співвідношення і пріоритету. *Наше право*. 2015. № 1. С. 27–33.
3. Овсяннікова О. Професійна етика суддів та працівників суду як чинник, що впливає на формування громадської думки. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 8. С. 196–200.
4. Сенченко Н. М. Суддя – носій морально-правового потенціалу. *Актуальні проблеми юридичної науки та практики*. 2017. № 1 (2). С. 51–55.
5. Маложон О. І. Роль судів у демократичному суспільстві. *Правове життя сучасної України*: у 3 т. : матеріали Міжн. нар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15 травня 2020 р.). Одеса : Гельветика, 2020. Т. 1. С. 379–382.
6. Правосуддя: філософське та теоретичне осмислення : колективна монографія. А. М. Бернюков, В. С. Бігун, Ю. П. Лобода, Б. В. Малишев, С. П. Погребняк, С. П. Рабінович, В. С. Смородинський, О. В. Стомба. Відп. ред. В. С. Бігун. Київ, 2009. 316 с.
7. Калужний Р. А., Атаманчук І. В. Розвиток процесуального права України. Київ : «МП Леся», 2015. 188 с.
8. Москвич Л. М. Ефективність судової системи: концептуальний аналіз : монографія. Харків : Видавництво «ФІНН», 2011. 384 с.
9. Колодій А. М. Принципи права України : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 1998. 208 с.
10. Нестерчук Л. П. Етичні основи в діяльності суддів України. *Актуальні проблеми держави і права*. 2009. Вип. 47. С. 212–216.
11. Бангалорські принципи поведінки суддів, схвалені Резолюцією Економічної та Соціальної Ради ООН № 2006/23 від 19.05.2006. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_j67#Text (дата звернення: 15.09.2024).
12. Загурський О. Б. Етичні основи судових дебатів. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України : збірник наукових статей викладачів юрид. факультету. Івано-Франківськ*, 2011. Вип. 6. С. 189–194.
13. Балинська О. М., Гуменюк Л. Й. Основи соціології права (для працівників органів внутрішніх справ) : навч. посіб. За заг. ред. М. М. Цимбалюка. Львів : ЛьДУВС, 2013. 412 с.
14. Малахов В. А. Етика: курс лекцій : навч. посіб., 5-те вид. Київ : Либідь, 2004. 384 с.
15. Уйсімбаєва М. Соціальна активність особистості як чинник суспільного розвитку. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки*. 2014. Вип. 132. С. 247–250.
16. Музичук О. М., Невядовський В. О. Морально-етичні, організаційні та правові засади оцінювання роботи судів в Україні та світі. *Європейські перспективи*. 2023. № 4. С. 143–149. DOI: 10.32782/EP.2023.4.22.

References

1. Dopovid pro pravovladdia. Yevropeiska Komisiia "Za demokratiu cherez parvo" (Venetsiiska komisiia) (2019). [Report on the rule of law. European Commission "For Democracy through Law" (Venice Commission)]. *Pravo Ukrainy*, 11, 14–38 [in Ukrainian].
2. Vasylchenko, O.P. (2015). Rivnist liudei ta svoboda i spravedlyvist: pytannia spivvidnoshennia i priorytetu [Equality of people and freedom and justice: questions of correlation and priority]. *Nashe parvo*, 1, 27–33 [in Ukrainian].
3. Ovsiannikova, O. (2016). Profesiina etyka suddiv ta pratsivnykiv sudu yak chynnyk, shcho vplyvaie na formuvannia hromadskoi dumky [Professional ethics of judges and court employees as a factor influencing the formation of public opinion]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*, 8, 196–200 [in Ukrainian].

4. Senchenko, N.M. (2017). Suddia – nosii moralno-pravovoho potentsialu [A judge is a bearer of moral and legal potential]. *Aktualni problemy yurydychnoi nauky ta praktyky*, 1 (2), 51–55 [in Ukrainian].
5. Malozhon, O.I. (2020). Rol sudiv u demokratychnomu suspilstvi [The role of courts in a democratic society]. *Pravove zhyttia suchasnoi Ukrainy: u 3 t.: materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf. T. 1* (pp. 379–382). Odesa: Helvetyka [in Ukrainian].
6. Berniukov, A.M., Bihun, V.S., Loboda, Yu.P., et. al. (2009). Pravosuddia: filosofske ta teoretychne osmyslennia: kolektyvna monohrafiia [Justice: philosophical and theoretical understanding: collective monograph]. Kyiv, 316 p. [in Ukrainian].
7. Kaliuzhnyi, R.A., Atamanchuk, I.V. (2015). Rozvytok protsesualnogo prava Ukrainy [Development of procedural law of Ukraine]. Kyiv: “MP Lesia”, 188 p. [in Ukrainian].
8. Moskvych, L.M. (2011). Efektyvnist sudovoi systemy: kontseptualnyi analiz [Efficiency of the judicial system: conceptual analysis]. Kharkiv: FINN, 384 p. [in Ukrainian].
9. Kolodii, A. M. (1998). Pryntsypy prava Ukrainy: Monohrafiia [Principles of the law of Ukraine]. Kyiv: Yurinkom Inter, 208 p. [in Ukrainian].
10. Nesterchuk, L.P. (2009). Etychni osnovy v diialnosti suddiv Ukrainy [Ethical foundations in the activities of judges of Ukraine]. *Aktualni problemy derzhavy i prava*, 47, 212–216 [in Ukrainian].
11. Banhalorski pryntsypy povedinky suddiv, skhvaleni rezoliutsiieiu Ekonomichnoi ta Sotsialnoi rady OON (2006). [Bangalore Principles of Conduct for Judges, approved by the UN Economic and Social Council resolution]. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_j67#Text [in Ukrainian].
12. Zahurskyi, O.B. (2011). Etychni osnovy sudovykh debat [Ethical foundations of judicial debates]. *Aktualni problemy vdoshkonalennia chynnoho zakonodavstva Ukrainy : zbirnyk naukovykh statei vykladachiv yuryd. fakultetu. Ivano-Frankivsk*, 6, 189–194 [in Ukrainian].
13. Balynska. O.M., Humeniuk L.Y. (2013). Osnovy sotsiologii prava (dlia pratsivnykiv orhaniv vnutrishnikh sprav): navch. Posibnyk. Za zah. red. M.M. Tsymbaliuka [Fundamentals of sociology of law]. Lviv: LDUVS, 412 p. [in Ukrainian].
14. Malakhov, V.A. (2004). Etyka: Kurs leksii. Navch. posibnyk. 5-te vyd. [Ethics: Lecture course]. Kyiv: Lybid, 384 p. [in Ukrainian].
15. Uisimbaeva, M. (2014). Sotsialna aktyvnist osobystosti yak chynnyk suspilnoho rozvytku [Social activity of the individual as a factor of social development]. *Naukovi zapysky Kirovohradskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka. Seriya: Pedahohichni nauky*. 132, 247–250 [in Ukrainian].
16. Muzychuk, O.M., Neviadovskyi, V.O. (2023). Moralno-etychni, orhanizatsiini ta pravovi zasady otsiniuvannia roboty sudiv v Ukraini ta sviti [Moral and ethical, organizational and legal principles of evaluating the work of courts in Ukraine and the world]. *Yevropeiski perspektyvy*, 4, 143–149 [in Ukrainian].

Holubov Artem,

Candidate of Legal, Senior Scientist Researcher,

Associate Professor at the Department of Law

(National Aerospace University “Kharkiv Aviation Institute”, Kharkiv)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8608-4206>

THE ROLE OF MORAL AND ETHICAL STANDARDS IN COURT ACTIVITIES IN CRIMINAL JURISDICTION

The article examines the role of moral and ethical norms in the activities of the court in criminal proceedings, as well as their influence on the content of procedural activities and the results of the administration of justice in criminal proceedings. The actions of the court in criminal proceedings are considered possible to be considered as a special type of socially important activity for resolving social conflicts. Such socially significant activity should be carried out on the basis of moral and ethical norms existing in society, which are a reflection of the ideas of goodness, honor and dignity, integrity, justice, etc. The idea is substantiated that, along with compliance with the principles of judicial proceedings defined in the law, compliance with moral and ethical norms by judges ensures respect and trust in the court and the results of its activities. It is noted that moral and ethical norms are the basis for the formation of the principles of criminal proceedings and are reflected in their content. These norms are also considered as criteria for evaluating court decisions from the standpoint of their compliance with the requirements of justice. The necessity of reflecting moral and ethical norms in formally defined orders and procedures of administration of justice is confirmed. This is done by consolidating such norms in the texts of regulatory legal acts, in particular international legal acts that determine the standards of activity of the court, judges and ethical requirements for their professional activities, etc. It is noted that the operation of moral and ethical norms ensures the independence, impartiality, and integrity of judges in the process of their administration of justice. It is indicated that the further implementation of moral and ethical norms in criminal justice through their legal mediation as its principles is a means of ensuring the integrity of judges and a condition for strengthening public trust in the criminal justice proceedings they carry out and the judicial decisions adopted in the process of administration of justice.

Key words: international legal standards, judiciary, judiciary, justice, moral and ethical norms, principles of law, principles of judiciary, professional ethics, integrity, justice.

Надіслано до редколегії 12.12.2024